

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

Juni 2019

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

Inhoudsopgave

1. AANLEIDING	3
2. SAMENVATTING	4
2.1 Opdracht	4
2.2 Gerealiseerd kosteneffect BKR-dagopvang 2019: +6,9%	4
2.3 Tariefaanpassing dagopvang dekt kosteneffect niet	5
2.4 Merendeel (65%) tarieven dagopvang 2019 boven toeslagtarief	5
2.5 Tariefstijging BSO in Nederland gemiddeld 1,8%	5
2.6 Toeslagtarief BSO 2019 dekkend voor minder dan 15% aanbod	5
2.7 Conclusie.....	5
3. METHODE PRAKTIJKTOETS 2018 EN MONITOR 2019	6
3.1 Reikwijdte en respons	6
3.2 Methode berekening kosten- en marge-effecten	6
3.2.1 Kosteneffecten	6
3.2.2 Marge-effecten	7
3.3 Onderzoek naar tariefontwikkeling dagopvang en BSO 2019	7
3.4 Toetsing methode en onderzoeksresultaten	7
4. RESULTATEN ONDERZOEK KOSTENEFFECT NIEUWE BKR.....	8
4.1 Kosteneffect BKR 2019 (6,9%) lager dan raming Praktijktoets (7,3%)	8
4.2 Kosteneffect 2019 (6,9%) hoger dan raming Rijk 2018 (4,7%)	8
4.3 In de praktijk geen aanbieders zonder kosteneffect	8
4.4 Tariefaanpassing dagopvang dekt kosteneffect niet	9
4.5 Conclusies	10
5. ONDERZOEK TARIEFAANPASSING BUITENSCHOOLSE OPVANG 2018 - 2019	11
5.1 Inleiding.....	11
5.2 Reikwijdte onderzoek	11
5.3 Tariefstijging BSO in Nederland gemiddeld +1,8%	12
5.4 Toeslagtarief 2019 dekkend voor minder dan 15% aanbod.....	12
5.5 25% van het BSO-aanbod heeft in 2019 een lager verkooptarief	12
5.6 Tariefstijging houdt (ook) verband met schaalgrootte	13
5.7 Tariefstijging BSO lager dan raming kostenstijging	13
5.8 Conclusie en aandachtspunten.....	13
5.8.1 Realisatie 2019 bevestigt Praktijkonderzoek 2017	13
5.8.2 Raming BSO-tarief (-0,9%) wijkt af van realisatie (+1,8%)	13
5.8.3 87% van de BSO-gebruikers betaalt meer dan toeslagtarief	13
5.8.4 Tariefstijging BSO lager dan raming kostenstijging	14

6. ONDERZOEK TARIEFAANPASSING DAGOPVANG 2018 - 2019	15
6.1 Inleiding	15
6.2 Reikwijdte steekproef	15
6.3 Tariefstijging 2018-2019 dagopvang in Nederland gemiddeld 8,6%	15
6.4 Tariefaanpassing dagopvang dekt kosteneffect niet	15
6.5 Merendeel tarieven dagopvang 2019 boven maximum toeslagtarief	15
6.6 Conclusie en aandachtspunten	15
6.6.1 Raming dagopvang tarief (+7,7%) wijkt af van realisatie (+8,6%)	15
6.6.2 Het merendeel van de dagopvang gebruikers betaalt meer dan toeslagtarief	15
7. CONCLUSIES	16
7.1 Kosteneffect BKR-dagopvang 2019: +6,9%	16
7.2 Kosteneffect 2019 (6,9%) hoger dan raming Rijk 2018 (4,7%)	16
7.3 Alle aanbieders hebben kosteneffecten van nieuwe BKR-dagopvang 2019	16
7.4 Tariefaanpassing dagopvang en BSO dekt kosteneffect niet	17
7.5 Merendeel verkooptarieven dagopvang en BSO boven toeslagtarief	17
8. TOT SLOT	18

1. AANLEIDING

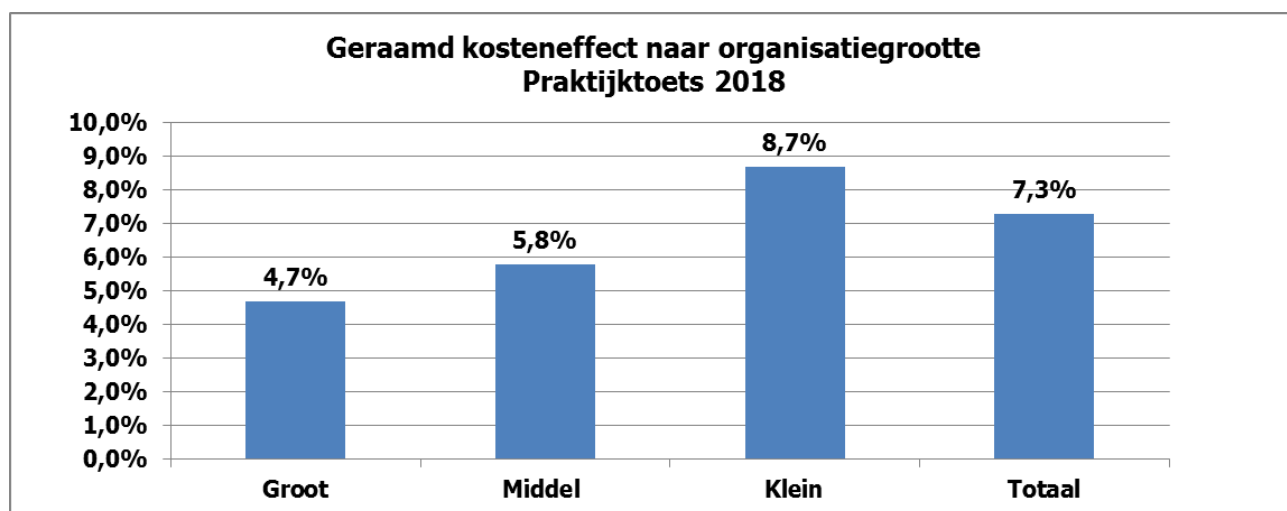
Met ingang van 2019 is de beroepskracht kind ratio (BKR) voor 0-jarigen aangepast van 1 pedagogisch medewerker (PM-er) op 4 kinderen, naar 1 op 3. Om de extra kosten daarvan te dekken is het toeslagtarief voor dagopvang in 2019 extra verhoogd.

Het maximum toeslagtarief voor de buitenschoolse opvang (BSO) is vanaf 2019 juist verlaagd. Aanleiding daarvoor is de verruiming van de BKR in de BSO en de daaraan gekoppelde raming van de efficiencywinst.

In opdracht van de Brancheorganisatie Kinderopvang, de Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang en BOinK heeft Bureau Buitenhek in 2018 onderzoek gedaan naar het verwachte kosteneffecten van de aanpassing in de beroepskracht kind ratio (BKR) voor dagopvang.

De onderzoekresultaten daarvan staan in het rapport Praktijktoets verwachte kosteneffecten verandering babynorm kinderopvang 2018 (Bureau Buitenhek, 2018)¹.

De geraamde kosteneffecten van de nieuwe BKR voor de dagopvang kwamen in de Praktijktoets 2018 uit op gemiddeld +7,3%. In onderstaande figuur zijn de kostenramingen van de Praktijktoets 2018 opgenomen naar organisatiegrootte:

Om de ramingen van de Praktijktoets te kunnen toetsen met de daadwerkelijke situatie in 2019 heeft de Brancheorganisatie Kinderopvang gevraagd de gerealiseerde kosteneffecten in 2019 te inventariseren. Daarmee wil de brancheorganisatie duidelijk krijgen of de compensatie in de toeslagregeling door het Rijk - de aanpassing van het maximum toeslagtarief - voldoende dekking biedt voor de extra kosten van de aangepaste BKR voor dagopvang

Aanvullend is gevraagd onderzoek te doen naar de verkooptarieven voor BSO en vast te stellen of de verruiming van de BKR voor BSO heeft geleid tot lagere verkooptarieven voor BSO.

In deze rapportage zijn de onderzoeksresultaten van deze inventarisatie opgenomen.

¹ <https://www.waarborgfondskinderopvang.nl/actueel/praktijktoets-verwachte-kosteneffecten-verandering-bkr-online>

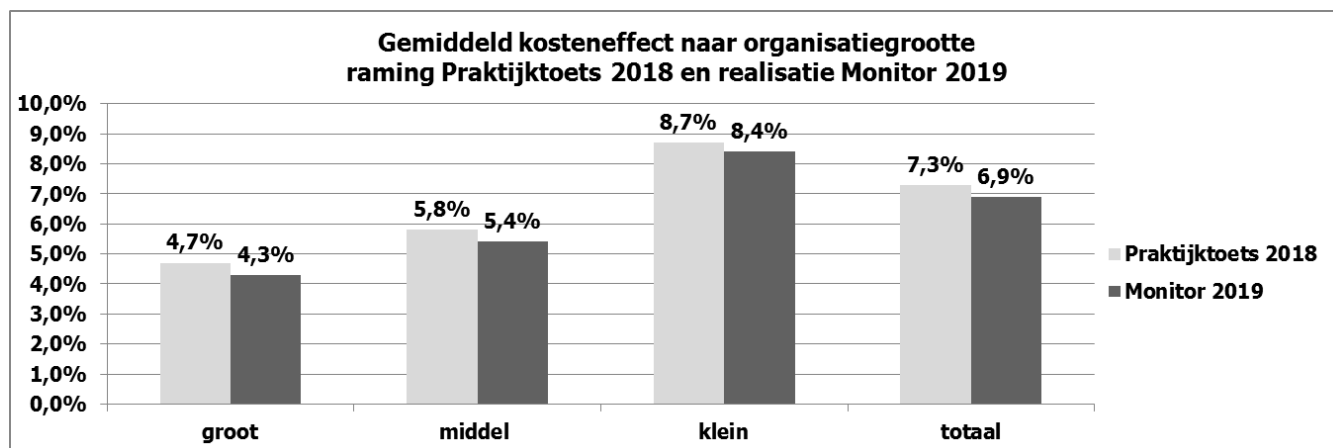
2. SAMENVATTING

2.1 Opdracht

Met ingang van 2019 is de beroepskracht kind ratio (BKR) voor zowel dagopvang als voor buitenschoolse opvang (BSO) aangepast. Op basis daarvan is het toeslagtarief voor dagopvang in 2019 verhoogd van € 7,45 in 2018 naar € 8,02 in 2019 (+ 7,7%). Het toeslagtarief voor de buitenschoolse opvang (BSO) is vanaf 2019 juist verlaagd op basis van de verruiming van de BKR in de BSO en de daaraan gekoppelde raming van de efficiencywinst. In opdracht van de Brancheorganisatie Kinderopvang, de Branchevereniging Maatschappelijke Kinderopvang en BOinK heeft Bureau Buitenhek in 2018 onderzoek gedaan naar het verwachte kosteneffecten van de aanpassing in de beroepskracht kind ratio (BKR) voor dagopvang. Om deze ramingen te toetsen met de daadwerkelijke situatie in 2019 heeft de Brancheorganisatie Kinderopvang gevraagd de gerealiseerde kosteneffecten te inventariseren. Aanvullend is onderzoek gedaan naar de stijging van de verkooptarieven voor zowel dagopvang als BSO.

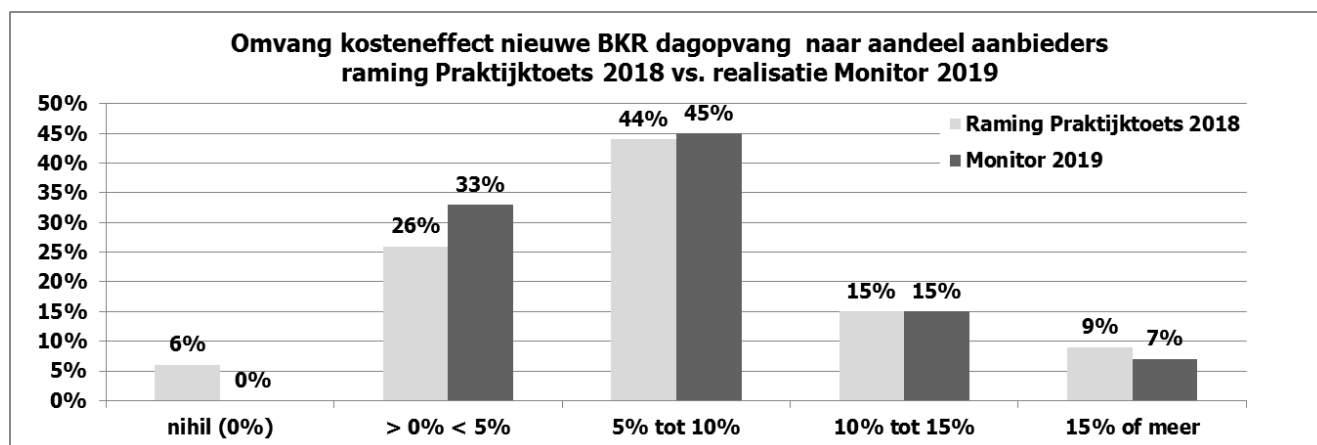
2.2 Gerealiseerd kosteneffect BKR-dagopvang 2019: +6,9%

De gerealiseerde kosteneffecten in 2019 komen met gemiddeld 6,9% lager uit dan de raming van het onderzoek in 2018 dat op een kostenstijging van 7,3% uitkwam. Dat lagere kosteneffect doet zich voor bij alle organisatiegrootten in het onderzoek:

Het gerealiseerde kosteneffect (6,9%) is hoger dan de raming die het Rijk hanteerde (4,7%) en heeft gebruikt als basis voor de aanpassing van het maximum toeslagtarief.

De Monitor 2019 laat zien dat alle aanbieders een kosteneffect ervaren van de nieuwe BKR. In onderstaande grafiek zien we de resultaten van de Monitor 2019 naar omvang van het kosteneffect en de vergelijking met de raming van de Praktijktoets 2018:

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

Bij de raming van de Praktijkttoets 2018 was de spreiding van kosteneffecten per aanbieder groot en varieerde tussen +0% en +28%. Bij de Monitor 2019 is de spreiding kleiner en variëren de gerealiseerde kosteneffecten per aanbieder tussen +1% en +19%.

2.3 Tariefaanpassing dagopvang dekt kosteneffect niet

De gemiddelde stijging van het verkooptarief voor dagopvang in Nederland bedraagt 8,6%. Als we de meest conservatieve raming van de kostenstijging voor CAO, inflatie en de inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers (5,5%) in mindering brengen op de tariefstijging voor 2019 dan bedraagt de gemiddelde kostendekking voor de nieuwe BKR 3,1%.

Het gemiddelde kosteneffect van de nieuwe BKR bedraagt 6,9% en dat betekent dat de dekking van de nieuwe BKR in 2019 voor 3,8% punten moet komen uit de winstmarge. In onderstaande tabel is dat nader gespecificeerd:

	a. Realisatie kosteneffect 2019:	6,9%
b. Gemiddelde stijging uurtarief dagopvang 2018-2019	8,6%	
c. Kostenstijging excl. BKR laag scenario Ayit:	5,5%	
d. Ruimte voor dekking nieuwe BKR (b. -/- c.):	3,1%	3,1%
	Marge effect (d. -/- a.):	-3,8%

Met name kleine aanbieders hebben de tarieven onvoldoende verhoogd om de extra kosten te dekken.

2.4 Merendeel (65%) tarieven dagopvang 2019 boven toeslagtarief

Uit de steekproef blijkt dat 65% van het dagopvang aanbod in 2019 hoger geprijsd is dan het maximum toeslagtarief. In 2018 was nog 44% van het dagopvang aanbod hoger geprijsd dan het maximum toeslagtarief.

2.5 Tariefstijging BSO in Nederland gemiddeld 1,8%

Op basis van een landelijke steekproef onder 2.309 BSO-locaties zien we een gemiddeld verkooptarief (meest voorkomende contract) voor BSO van € 7,20 in 2018. Het gemiddeld verkooptarief voor BSO in 2019 in deze steekproef is € 7,33 in 2019. Dat betekent dat het gemiddeld verkooptarief voor BSO in 2019 niet daalt met 0,9% - de indexering van het toeslagtarief voor BSO - maar stijgt met 1,8%.

2.6 Toeslagtarief BSO 2019 dekkend voor minder dan 15% aanbod

In 2018 kon nog ruim een kwart (27%) van het BSO-aanbod bekostigd worden met het toeslagtarief voor BSO, in 2019 is dat aandeel gedaald naar 13%. Bij het ontwerp van de Wet kinderopvang was het uitgangspunt dat met het toeslagtarief 80% van het opvangaanbod in Nederland bekostigd zou moeten kunnen worden.

2.7 Conclusie

De aanname van het Rijk dat aanscherping van de beroepskracht-kind ratio (BKR) zou leiden tot een verhoging van de dagopvang tarieven in 2019 met gemiddeld 7,7% wordt niet gerealiseerd. De gemiddelde tariefstijging voor dagopvang bedraagt in 2019 8,6%.

Ook de aanname dat verruiming van de BKR bij de BSO zou leiden tot een verlaging (-0,9%) van de verkooptarieven in 2019 zal niet uitkomen. De gemiddelde tariefstijging voor BSO bedraagt in 2019 1,8%.

Uit de Monitor 2019 blijkt dat de meeste aanbieders de werkelijke kosteneffecten niet volledig hebben doorberekend in het verkooptarief van 2019 en dus het risico lopen winstmarge in te leveren.

Gelet op de beperkte winstmarges in de dagopvang kan dit betekenen dat de verkooptarieven na 2019 extra verhoogd worden.

3. METHODE PRAKTIJKTOETS 2018 EN MONITOR 2019

3.1 Reikwijdte en respons

Het Praktijktoets onderzoek is in april 2018 uitgevoerd door op 292 dagopvanggroepen van 88 dagopvanglocaties de nieuwe BKR toe te passen en het verschil met de bestaande personeelsinzet en -kosten vast te stellen. Het verschil tussen de bestaande personele bezetting van pedagogisch medewerkers (PM-ers) in 2018 en de minimale PM-bezetting op basis van de nieuwe BKR is aangemerkt als de geraamde extra PM-inzet vanaf 2019. Die extra PM - inzet is vertaald naar het kosteneffect voor de totale exploitatie die - uitgaand van dezelfde rendementsdoelstellingen - verrekend moet worden in de verkooptarieven.

Alle aanbieders die in 2018 deelnamen aan de Praktijktoets is gevraagd om voor dezelfde locaties en groepen de kind- en personeelsbezetting aan te leveren voor april 2019 om zo de daadwerkelijke kosteneffecten te kunnen vaststellen. Van in totaal 271 dagopvanggroepen van 81 dagopvanglocaties zijn de inventarisaties ontvangen, getoetst en verwerkt.

3.2 Methode berekening kosten- en marge-effecten

3.2.1 Kosteneffecten

De werkelijke kosteneffecten van de nieuwe BKR ontstaan door twee variabelen:

- de extra inzet van PM-ers op de groepen als gevolg van de nieuwe BKR;
- het dekkingsverlies dat ontstaat door het plaatsen van minder kinderen waarmee de aanbieder juist voorkomt dat een extra PM-er moet worden ingezet terwijl daarvoor onvoldoende kostendekking is.

Om een zuivere vergelijking te kunnen maken is voor dezelfde locaties en groepen gekeken naar de verhouding PM inzet en kind-bezetting.

De verwerking van deze variabelen in de totale kosteneffecten wordt duidelijk met onderstaand voorbeeld. Dat voorbeeld betreft een aanbieder die in 2018 246 dagdelen aan PM-ers inzette voor een totale kind-bezetting van 1156 dagdelen. Na toepassing van de nieuwe BKR op de groepen van deze aanbieder bleek dat daardoor 25 PM-dagdelen extra moesten worden ingepland voor hetzelfde aantal kind-dagdelen om te voldoen aan de nieuwe wettelijke eisen. Bij deze aanbieder geldt dat de kosten van PM inzet 60% bedragen van de totale kosten. De ratio PM inzet per kind-dagdeel bedroeg onder de oude BKR 21,3% en na toepassing van de nieuwe BKR op deze groepen bedroeg de ratio PM inzet per kind-dagdeel 23,4%. De geraamde toename van de PM-ratio bedraagt dan 10,2%.

Dat betekent dat het totale kosteneffect voor deze aanbieder in 2018 geraamd werd op 6,1% (10,2% toename PM-ratio x 60% PM kosten ratio). In onderstaande tabel de specificatie van de raming:

Praktijktoetsraming 2018	aantal voor IKK	aantal na IKK	stijging in %	PM/kosten-ratio in %	Raming kosten-effect in %
a. aantal PM dagdelen / week	246	271	10,2%		
b. aantal kinddagdelen / week	1156	1156	0,0%		
PM ratio (a. / b.)	21,3%	23,4%	10,2%	60%	6,1%

Bij deze aanbieder is in 2019 voor dezelfde locaties en groepen geïnventariseerd wat de werkelijke bezetting is in personele inzet van PM-ers en van bezetting in kind-dagdelen. Bij de inventarisatie zien we in 2019 een toename van het aantal PM-dagdelen bij deze aanbieder van 246 in 2018 naar 275 dagdelen PM-inzet in 2019.

Verder zien we een afname van het aantal geplaatste kind-dagdelen van 1156 in 2018 naar 1134 in 2019.

De gerealiseerde kosteneffecten bedragen volgens deze berekening dan 8,4%:

Realisatie kosteneffecten 2019	aantal voor IKK	aantal na IKK	stijging in %	PM/kosten-ratio in %	Raming kosten-effect in %
a. aantal PM dagdelen / week	246	275	11,8%		
b. aantal kinddagdelen / week	1156	1134	-1,9%		
PM ratio (a. / b.)	21,3%	24,3%	14,0%	60%	8,4%

Bij deze aanbieder zijn de gerealiseerde kosteneffecten in 2019 dan 2,3% punten hoger dan de raming die in 2018 is opgesteld.

3.2.2 Marge-effecten

Vervolgens is per aanbieder geïnventariseerd welke tariefaanpassing voor dagopvang is doorgevoerd voor de locaties die zijn onderzocht. Daarmee kan een inschatting gemaakt worden of de tariefaanpassing voldoende is om de extra kosten van de nieuwe BKR te dekken.

Omdat de tariefaanpassing van aanbieders ook de extra kosten van CAO aanpassing, periodieken, inflatie en overige kostenstijgingen omvat is een standaard correctie toegepast op de tariefaanpassing. Deze is gebaseerd op de kostenprognose van de Brancheorganisatie Kinderopvang die door Ayit is opgesteld²:

Kostenprognose dagopvang	laag	hoog
Effect CAO-maatregelen	3,56%	3,56%
Effect periodieke loonsverhoging	0,80%	1,30%
Effect in- en uitstroom	0,00%	0,30%
Effect pensioenpremie	0,10%	0,10%
Effect sociale lasten werkgever	0,53%	0,53%
<i>Totaal loonkostenontwikkeling</i>	<i>4,99%</i>	<i>5,79%</i>
Inflatie overige kosten	2,60%	2,60%
Loonkosten tellen voor 70% mee	3,49%	4,05%
Overige kosten tellen voor 30% mee	0,78%	0,78%
<i>Subtotaal</i>	<i>4,27%</i>	<i>4,83%</i>
Kostenstijging BKR 0-jarigen	??	??
Pedagogisch beleidsmedewerker	1,20%	1,60%
<i>Subtotaal IKK</i>	<i>??</i>	<i>??</i>
Totaal kostenontwikkeling dagopvang	5,47% + ??	6,43% + ??

Daarvan is het laagste scenario verwerkt dat - exclusief de kosteneffecten van de nieuwe BKR voor 0-jarigen - uitkomt op 5,5%.

In het eerdergenoemde voorbeeld heeft de aanbieder de tarieven voor de dagopvanglocaties verhoogd van € 7,45 naar € 8,15 (+ 9,4%). De marge-effecten voor deze aanbieder worden dan als volgt berekend:

a. Realisatie kosteneffect nieuwe BKR dagopvang 2019:				8,4%
		2018	2019	stijging in %
b. Uurtarief dagopvang	€ 7,45	€ 8,15		9,4%
c. Raming kostenstijging dagopvang excl. BKR (Ayit, 2018):				5,5%
d. Ruimte voor dekking nieuwe BKR (b. -/ - c.):				3,9%
Marge effect (d. -/ - a.):				-4,5%

De extra kosten van de nieuwe BKR voor deze aanbieder bedragen 8,4% en worden volgens deze methode dan voor 3,9% gedekt uit de tariefaanpassing en voor 4,5% uit de winstmarge.

3.3 Onderzoek naar tariefontwikkeling dagopvang en BSO 2019

Om de onderzoekresultaten te kunnen plaatsen in een landelijke perspectief is eveneens onderzoek gedaan naar de tariefontwikkeling 2018-2019 van dagopvang en BSO in Nederland. De resultaten daarvan zijn eveneens opgenomen in dit rapport.

3.4 Toetsing methode en onderzoeksresultaten

De onderzoeksmethode en de onderzoeksresultaten zijn ter toetsing voorgelegd aan de klankbordgroep Financiën van de Brancheorganisatie Kinderopvang.

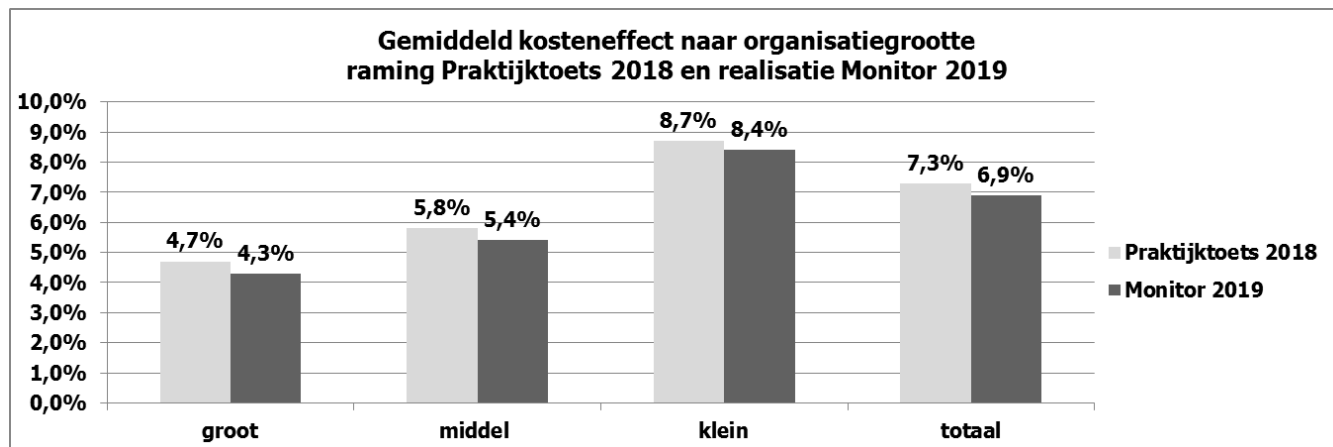
² zie <https://www.kinderopvang.nl/nieuws/nieuwsbericht?newsitemid=3939794944>

4. RESULTATEN ONDERZOEK KOSTENEFFECT NIEUWE BKR

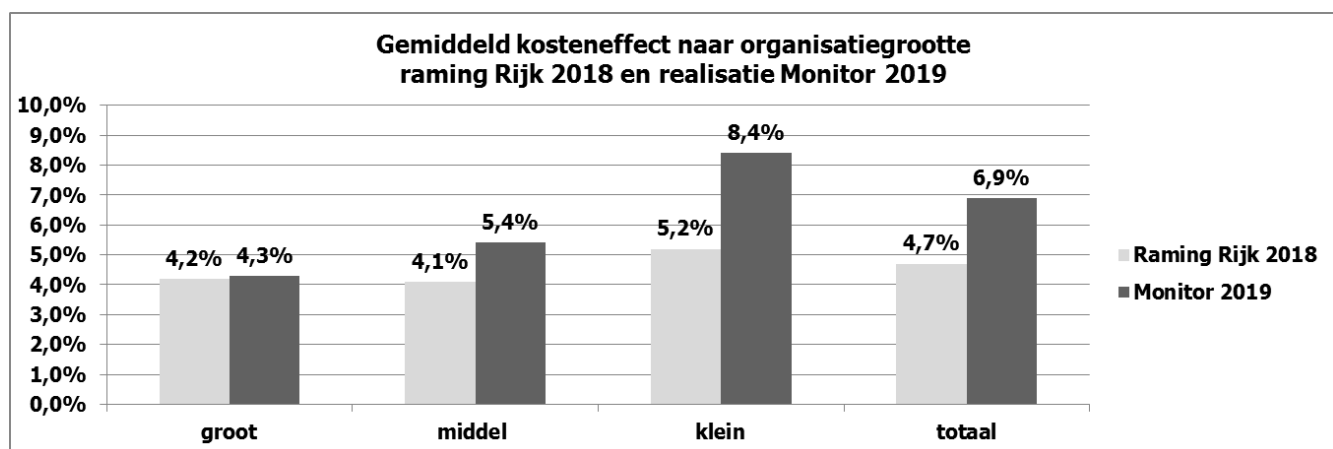
4.1 Kosteneffect BKR 2019 (6,9%) lager dan raming Praktijktoets (7,3%)

De gerealiseerde kosteneffecten in 2019 komen met gemiddeld 6,9% lager uit dan de in 2018 geraamde kosteneffecten die gemiddeld op 7,3% uit kwamen. Dat lagere kosteneffect doet zich voor bij alle organisatiegrootten in het onderzoek:

4.2 Kosteneffect 2019 (6,9%) hoger dan raming Rijk 2018 (4,7%)

De vergelijking met de raming van het Rijk (SEO, 2018) die voor de indexering van het toeslagtarief 2019 is gebruikt ziet er als volgt uit:

Met name bij de middelgrote en kleinere aanbieders zijn de verschillen van de raming van het Rijk met de gerealiseerde kosteneffecten substantieel.

4.3 In de praktijk geen aanbieders zonder kosteneffect

In de raming van het Rijk (SEO, 2018) zagen we dat een derde (33%) van alle aanbieders geen enkel kosteneffect zou hebben van de nieuwe BKR (zie tabel 3.5):

Tabel 3.5 Bij 25 procent van de kleine organisaties treedt een kostenstijging op van 10 procent of meer door de nieuwe baby-norm

Toename kosten	Totaal	Omvang organisatie	
		Klein	Middelgroot/groot
Geen	33%	35%	14%
Minder dan 10%	44%	40%	72%
10% of meer	24%	25%	14%
	100%	100%	100%

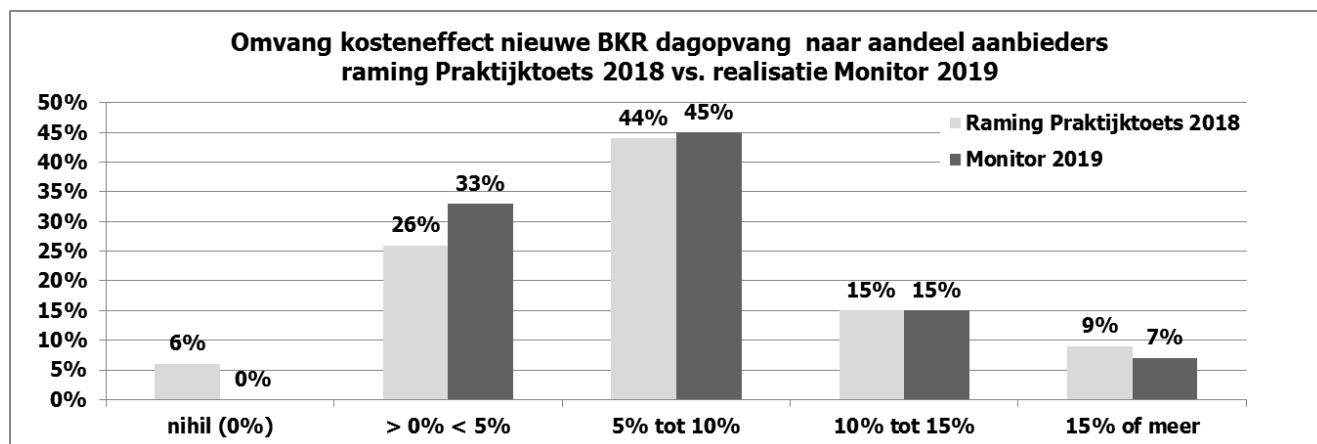

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

In de Praktijktoets 2018 werd voor slechts 6% van alle aanbieders geen enkel kosteneffect geraamd. De Monitor 2019 laat zien dat geen enkele aanbieder wordt uitgezonderd en alle aanbieders een kosteneffect ervaren van de nieuwe BKR:

Kosteneffect nieuwe BKR	In % SEO Analyse 2018	In % aanbieders Praktijktoets 2018	In % aanbieders Monitor 2019
nihil (0%)	33%	6%	0%
>0% <5%		26%	33%
5% tot 10%	44%	44%	45%
10% tot 15%		15%	15%
15% of meer	24%	9%	7%
Totaal	100%	100%	100%

In onderstaande grafiek zien we de resultaten van de Monitor 2019 naar omvang van het kosteneffect en de vergelijking met de raming van de Praktijktoets 2018:

Bij de raming van de Praktijktoets 2018 varieerden de kosteneffecten per aanbieder tussen +0% en +28%. Bij de Monitor 2019 is de spreiding kleiner en variëren de kosteneffecten per aanbieder tussen +1% en +19%.

4.4 Tariefaanpassing dagopvang dekt kosteneffect niet

In de onderzoekspopulatie bedraagt de gemiddelde stijging van het verkooptarief voor dagopvang 8,5%. Als we in de onderzoekspopulatie de kostenstijgingen voor CAO, inflatie en de inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers (zie 3.2.2) in mindering brengen op de tariefstijging voor dagopvang in 2019 dan bedraagt de gemiddelde kostendeckking voor de nieuwe BKR 3%. Het gemiddelde kosteneffect van de nieuwe BKR bedraagt 6,9% en dat betekent dat de dekking van de nieuwe BKR in 2019 voor 3,9% punten moet komen uit de winstmarge. In onderstaande tabel is dat nader gespecificeerd:

	a. Realisatie kosteneffect 2019:	6,9%
b. Stijging uurtarief dagopvang 2018-2019	8,5%	
c. Kostenstijging excl. BKR laag scenario Ayit:	5,5%	
d. Ruimte voor dekking nieuwe BKR (b. -/- c.):	3,0%	3,0%
	Marge effect (d. -/- a.):	-3,9%

Per aanbieder zijn er overigens substantiële verschillen. Circa een kwart (26%) van alle aanbieders heeft de tarieven voldoende verhoogd om de kosten te dekken. Dat betekent dat bijna driekwart (74%) van de aanbieders de tarieven onvoldoende heeft aangepast om de extra kosten te dekken.

Bij de kleine aanbieders heeft 80% de tarieven onvoldoende verhoogd om de extra kosten te dekken. Bij de middelgrote en grote aanbieders heeft twee derde (67%) de tarieven onvoldoende verhoogd om de extra kosten te dekken.

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

De groep aanbieders die wél een kostendekkende tariefstijging heeft doorgevoerd hanteert een bovengemiddelde tariefstijging voor dagopvang in 2019 van gemiddeld 9,4%.

4.5 Conclusies

De gerealiseerde kosteneffecten volgens de Monitor 2019 zijn lager dan de eerdere raming van de Praktijkttoets 2018 en komen gemiddeld uit op +6,9% (raming Praktijkttoets 2018 was +7,3%).

Uit de Monitor 2019 blijkt dat de meeste aanbieders de werkelijke kosteneffecten niet volledig hebben doorberekend in het verkooptarief van 2019 en dus het risico lopen winstmarge in te leveren.

Gelet op de beperkte winstmarges in de dagopvang kan dit betekenen dat de tarieven in 2020 van het merendeel van de aanbieders extra geïndexeerd worden.

5. ONDERZOEK TARIEFAANPASSING BUITENSCHOOLSE OPVANG 2018 - 2019

5.1 Inleiding

Bij de buitenschoolse opvang (BSO) zijn vanaf 2019 de wettelijke eisen aan de inzet van beroepskrachten (ook wel beroepskracht-kind ratio of BKR genoemd) verruimd. Daardoor wordt het toegestaan om met dezelfde personele bezetting meer kinderen in de BSO op te vangen.

De BKR voor kinderen van 7 tot 13 jaar wordt per 2019 1 pedagogisch medewerker op 12 kinderen (was 1 op 10). De BKR voor kinderen van 4 tot en met 6 jaar blijft ook in 2019 1 op 10. Voor groepen met kinderen van 4 tot 13 jaar geldt vanaf 2019 een BKR van 1 op 11 (was 1 op 10). Deze wijziging heeft gevolgen voor de groepssamenstellingen en de maximale groepsgrootte (bron: www.veranderingenkinderopvang.nl)

Met een macroberekening is door het Rijk becijferd dat deze aanpassing tot een kostendaling leidt waardoor BSO-aanbieders de uurprijs naar beneden kunnen bijstellen met gemiddeld 5% ofwel € 0,34 per uur³. Dat is de reden dat in de kinderopvangtoeslagregeling voor 2019 rekening gehouden is met een verlaging van het maximumtarief waarover ouders kinderopvangtoeslag kunnen krijgen voor BSO.

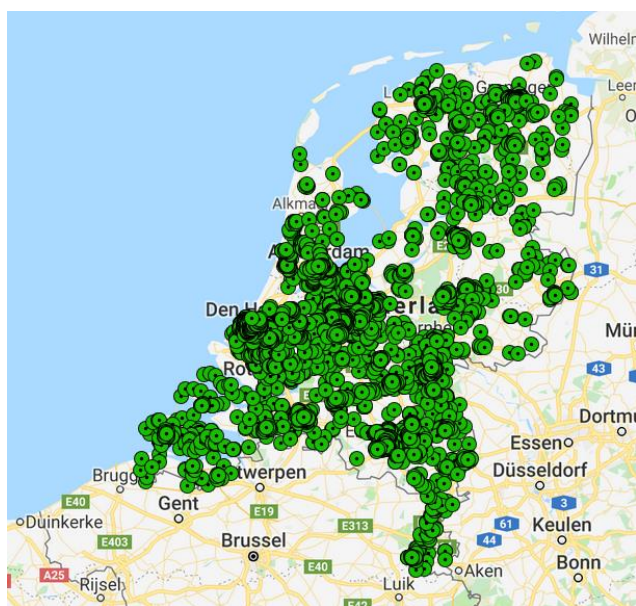
Vanuit de branche zijn eerder signalen gekomen dat lang niet alle BSO-aanbieders een kostenbesparing kunnen realiseren⁴. Dat heeft onder andere te maken met de beschikbare ruimte (er gelden wettelijke criteria aan het minimum aantal vierkante meters binnen- en buitenruimte per kind en zonder voldoende ruimte kunnen er geen extra kinderen geplaatst worden), de lokale vraag naar BSO (zijn er extra kinderen te plaatsen?) en het pedagogisch beleid (passen grotere groepen bij de pedagogische uitgangspunten en het programma van de BSO?).

Op verzoek van de Brancheorganisatie Kinderopvang is onderzoek gedaan naar de tariefontwikkeling 2018-2019 voor het aanbod BSO in Nederland.

5.2 Reikwijdte onderzoek

In dit onderzoek is de tariefstelling 2018 en 2019 betrokken van 2.309 BSO-locaties met een totale capaciteit van 100.410 kindplaatsen in geheel Nederland. Dat is ca. 33% van het totale BSO-aanbod in Nederland.

Op onderstaande kaart is de spreiding te zien van de locaties in de steekproef:

BSO locaties in steekproef (batchgeo)

³ Zie Besluit kinderopvangtoeslag: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2018-327.html>

⁴ Zie o.a. <https://www.kinderopvangtotaal.nl/kosten-ikk-hoger-dan-geraamd/>

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

Bij deze locaties zijn de tarieven in kaart gebracht van het meest gebruikte BSO-aanbod (inclusief opvang in vakantieweken). Dat is qua uurtarief meestal ook het laagst geprijsde BSO-aanbod.

5.3 Tariefstijging BSO in Nederland gemiddeld +1,8%

Door verruiming van de wettelijke eisen voor de personele bezetting en de aannames rond de mogelijke kostenbesparing daardoor, is in de toeslagregeling voor 2019 rekening gehouden met verlaging van het maximum toeslagtarief voor BSO van € 6,95 in 2018 naar € 6,89 (-0,9%) per uur in 2019.

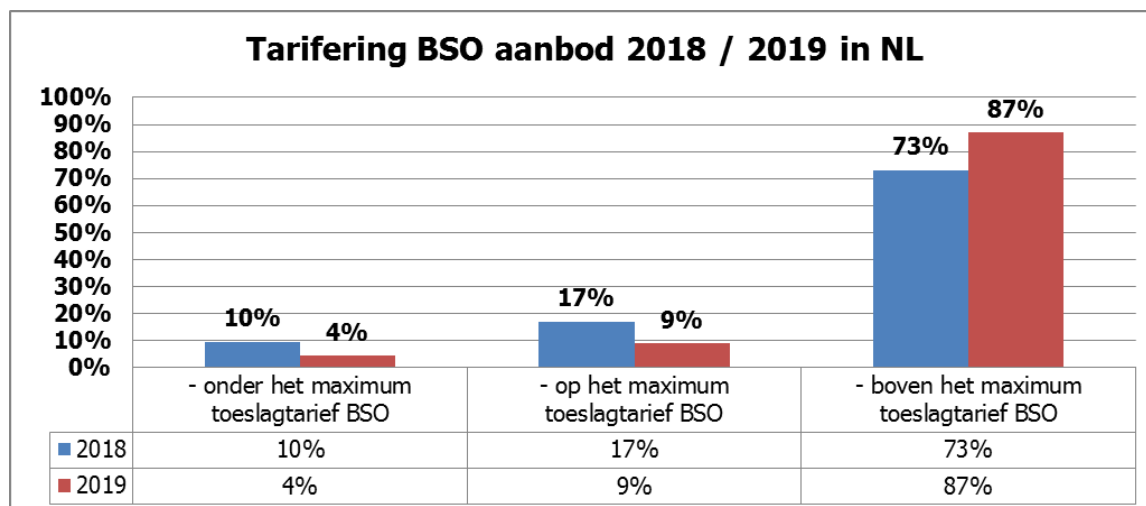
Op basis van een landelijke steekproef onder 2.309 BSO-locaties zien we een gemiddeld verkooptarief (meest voorkomende contract) voor BSO van € 7,20 in 2018.

Het gemiddeld verkooptarief voor BSO in 2019 in deze steekproef is € 7,33 in 2019. Dat betekent dat het gemiddeld verkooptarief voor BSO in 2019 niet daalt met 0,9%, maar stijgt met 1,8%.

Dat betekent dat - in vergelijking met 2018 - een groter deel van het BSO aanbod in 2019 niet meer bekostigd kan worden met het toeslagtarief. Op basis van de steekproef is een inschatting gemaakt welk aandeel van het BSO-aanbod nog bekostigd kan worden met het toeslagtarief.

5.4 Toeslagtarief 2019 dekkend voor minder dan 15% aanbod

In onderstaande tabel staat welk aandeel van het BSO-opvangaanbod een tarief heeft onder, op of boven het maximum toeslagtarief in 2018 en 2019. Dat levert het volgende beeld op voor BSO:

Verdeling tariefstelling BSO aanbod in steekproef 2018 en 2019

In 2018 kon nog ruim een kwart (27%) van het BSO-aanbod bekostigd worden met het toeslagtarief voor BSO, in 2019 is dat aandeel gedaald naar 13%.

Dat is dus aanzienlijk lager dan het oorspronkelijke uitgangspunt van de Wet kinderopvang. Bij het ontwerp van de Wet kinderopvang was het uitgangspunt dat met het toeslagtarief 80% van het opvangaanbod in Nederland bekostigd zou moeten kunnen worden⁵.

5.5 25% van het BSO-aanbod heeft in 2019 een lager verkooptarief

Uit de steekproef blijkt dat 25% van het BSO-aanbod in 2019 een prijsverlaging kent en dat bij 75% van het aanbod de tarieven in 2019 gelijk of hoger zijn dan in 2018. Bij de aanbieders die de tarieven laten stijgen bedraagt de gemiddelde tariefstijging 3%.

⁵ Dat werd toen als volgt gemotiveerd (zie o.a. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28447-7.html>):

"Bij een maximumprijs op een niveau van 80% is naar het oordeel van de regering sprake van een goede balans tussen toegankelijkheid enerzijds (80% van de kinderopvang kan voor deze prijs gekocht worden) en kostenbeheersing anderzijds. De regering vindt het redelijk dat ouders die kiezen voor kinderopvang boven de maximumprijs de meerkosten daarvan zelf dragen. Aan deze keuze ligt een onderzoek naar de feitelijke prijzen in de kinderopvang ten grondslag."

5.6 Tariefstijging houdt (ook) verband met schaalgrootte

Uit de steekproef blijkt dat de locaties met bovengemiddelde tariefstijgingen gemiddeld kleinschaliger van opzet zijn. Van de locaties met een tariefstijging groter dan 3% bedraagt het gemiddeld aantal geregistreerde kindplaatsen per locatie 39 kindplaatsen.

Van de locaties met een tariefstijging lager dan 3% bedraagt het gemiddeld aantal geregistreerde kindplaatsen per locatie 45 kindplaatsen. Er lijkt dus sprake van een verband tussen tariefaanpassing en schaalgrootte van BSO-locaties.

5.7 Tariefstijging BSO lager dan raming kostenstijging

De Brancheorganisatie Kinderopvang heeft in 2018 een kostenprognose 2019 voor de BSO gepubliceerd met een hoog en een laag scenario:

Kostenprognose BSO	laag	hoog
Effect CAO-maatregelen	3,56%	3,56%
Effect periodieke loonsverhoging	0,80%	1,30%
Effect in- en uitstroom	0,00%	0,30%
Effect pensioenpremie	0,10%	0,10%
Effect sociale lasten werkgever	0,53%	0,53%
<i>Totaal loonkostenontwikkeling</i>	<i>4,99%</i>	<i>5,79%</i>
Inflatie overige kosten	2,60%	2,60%
Loonkosten tellen voor 70% mee	3,49%	4,05%
Overige kosten tellen voor 30% mee	0,78%	0,78%
<i>Subtotaal</i>	<i>4,27%</i>	<i>4,83%</i>
Kostendaling BKR BSO	-3,00%	-1,00%
Pedagogisch beleidsmedewerker	1,20%	1,60%
<i>Subtotaal IKK</i>	<i>-1,80%</i>	<i>0,60%</i>
Totaal kostenontwikkeling BSO	2,47%	5,43%

Bron: Brancheorganisatie Kinderopvang 2018

Uit het tarievenonderzoek blijkt dat de gemiddelde stijging van het verkooptarief voor BSO (+1,8%) lager is dan de verwachte kostenstijging in het meest optimistische scenario (+2,5%). Dat kan betekenen dat niet alle kosteneffecten zijn doorbelast in de verkooptarieven.

5.8 Conclusie en aandachtspunten

5.8.1 Realisatie 2019 bevestigt Praktijkonderzoek 2017

In 2017 is een praktijkonderzoek gedaan onder aanbieders naar de kosteneffecten van de verruiming van de beroepskracht-kind ratio in de BSO. Daaruit bleek dat de te verwachten besparingen in de praktijk aanmerkelijk lager zouden uitvallen dan de ramingen van het Rijk⁶.

5.8.2 Raming BSO-tarief (-0,9%) wijkt af van realisatie (+1,8%)

De aanname van het Rijk⁷ dat verruiming van de beroepskracht-kind ratio (BKR) in de BSO zou leiden tot verlaging van de BSO-tarieven in 2019 met gemiddeld 0,9% wordt niet gerealiseerd.

5.8.3 87% van de BSO-gebruikers betaalt meer dan toeslagtarief

In 2019 zal het aandeel huishoudens met kinderen in de BSO dat meer betaald dan het maximum te vergoeden tarief van de toeslagregeling oplopen tot bijna 90%. Door de impuls in de toeslagpercentages wordt het netto kosteneffect voor ouders deels gecompenseerd.

⁶ Zie Resultaten praktijkonderzoek effecten IKK (mei 2017): <https://www.kinderopvang.nl/nieuws/nieuwsbericht?newsitemid=2689171456>

⁷ Zie o.a. schriftelijk overleg juli 2018 over Besluit kinderopvangtoeslag: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31322-367.html>

5.8.4 Tariefstijging BSO lager dan raming kostenstijging

De gemiddelde stijging van het verkooptarief voor BSO (+1,8%) is lager dan de verwachte kostenstijging in het meest optimistische raming van de branche (+2,5%). Dat kan betekenen dat niet alle kosteneffecten zijn doorbelast in de verkooptarieven. Ook kan het betekenen dat aanbieders verwachten met een hogere bezettingsgraad dit verschil te compenseren.

6. ONDERZOEK TARIEFAANPASSING DAGOPVANG 2018 - 2019

6.1 Inleiding

De onderzoekresultaten van de Monitor 2019 laten een stijging van het verkooptarief voor dagopvang zien in de onderzoekspopulatie van 8,5% (zie paragraaf 4.4). Op verzoek van de Brancheorganisatie Kinderopvang is een landelijke steekproef uitgevoerd om te toetsen of de tariefontwikkeling 2018-2019 in deze onderzoekspopulatie representatief is voor het aanbod dagopvang in Nederland.

6.2 Reikwijdte steekproef

In dit onderzoek is de tariefstelling 2018 en 2019 betrokken van 904 dagopvang locaties in geheel Nederland. Bij deze locaties zijn de tarieven in kaart gebracht van het meest gebruikte dagopvang aanbod (inclusief opvang in vakantieweken). Dat is qua uurtarief meestal ook het laagst geprijsde aanbod.

6.3 Tariefstijging 2018-2019 dagopvang in Nederland gemiddeld 8,6%

Op basis van een steekproef onder 904 dagopvang locaties zien we een gemiddeld verkooptarief (meest voorkomende contract) voor dagopvang van € 8,17 in 2019.

Het gemiddeld verkooptarief voor dagopvang in 2018 in deze steekproef is € 7,52. Dat betekent dat het gemiddeld verkooptarief voor dagopvang in 2019 stijgt met 8,6%. Die stijging komt vrijwel overeen met de tariefstijging in de onderzoekspopulatie van de Monitor 2019 (+8,5%).

6.4 Tariefaanpassing dagopvang dekt kosteneffect niet

Het kosteneffect van de nieuwe BKR bedraagt gemiddeld 6,9%. De gemiddelde tariefstijging voor dagopvang van de landelijke steekproef bedraagt 8,6%. Na aftrek van de kostenstijgingen voor CAO, inflatie en de inzet van pedagogisch beleidsmedewerkers (zie 3.2.2) bedraagt de gemiddelde kostendekking voor de nieuwe BKR 3,1% en dat betekent dat de dekking van de nieuwe BKR in 2019 voor 3,8% punten moet worden gedekt uit de winstmarge.

a. Realisatie kosteneffect BKR dagopvang 2019:	6,9%
b. Stijging uurtarief dagopvang 2018-2019 landelijke steekproef:	8,6%
c. Kostenstijging excl. BKR laag scenario Ayit:	5,5%
d. Ruimte voor dekking nieuwe BKR (b. -/- c.):	3,1%
Marge effect (d. -/- a.):	-3,8%

6.5 Merendeel tarieven dagopvang 2019 boven maximum toeslagtarief

Uit de steekproef van de 904 dagopvanglocaties blijkt dat 65% van het dagopvang aanbod in 2019 hoger geprijsd is dan het maximum toeslagtarief. In 2018 was nog 44% van het dagopvang aanbod hoger geprijsd dan het maximum toeslagtarief.

6.6 Conclusie en aandachtspunten

6.6.1 Raming dagopvang tarief (+7,7%) wijkt af van realisatie (+8,6%)

De aanneme van het Rijk⁸ dat aanscherping van de beroepskracht-kind ratio (BKR) zou leiden tot een verhoging van de dagopvang tarieven in 2019 met gemiddeld 7,7% wordt niet gerealiseerd.

6.6.2 Het merendeel van de dagopvang gebruikers betaalt meer dan toeslagtarief

In 2019 zal het aandeel huishoudens met kinderen in de dagopvang dat meer betaald dan het maximum te vergoeden tarief van de toeslagregeling oplopen tot 65%. Door de impuls in de toeslagpercentages wordt het netto kosteneffect voor ouders deels gecompenseerd.

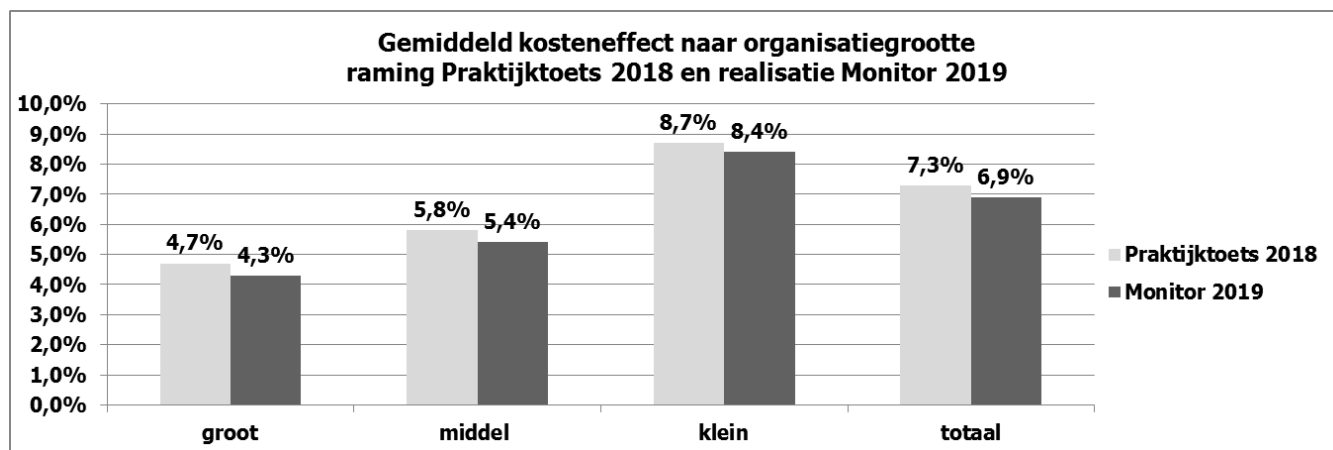
⁸ Zie o.a. schriftelijk overleg juli 2018 over Besluit kinderopvangtoeslag: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31322-367.html>

7. CONCLUSIES

7.1 Kosteneffect BKR-dagopvang 2019: +6,9%

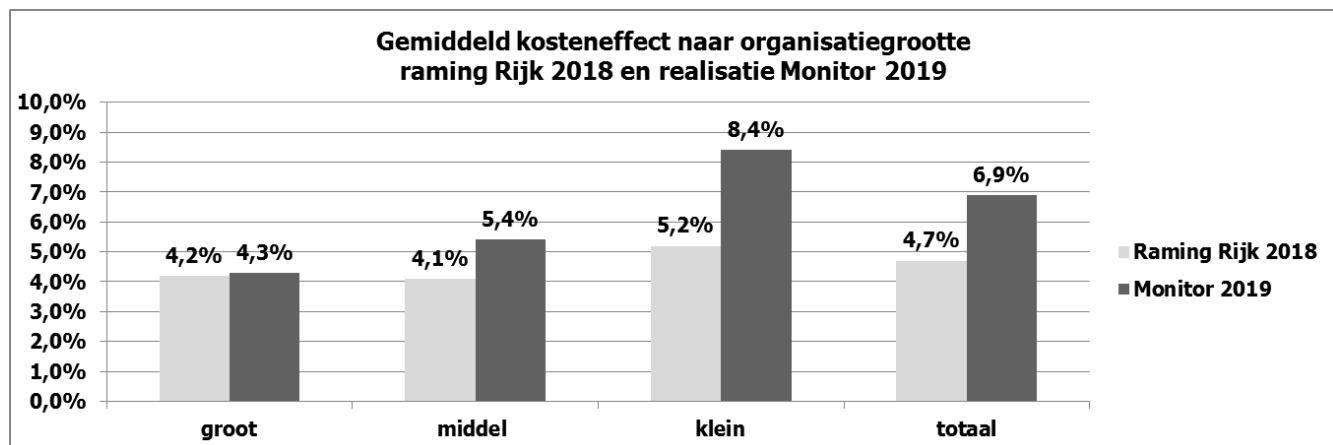
De kosteneffecten in 2019 komen met gemiddeld 6,9% lager uit dan de ramingen van de Praktijktoets in 2018 die op 7,3% uitkwam. Dat lagere kosteneffect doet zich voor bij alle organisatiegrootten in het onderzoek:

Het gerealiseerde kosteneffect (6,9%) is hoger dan de raming die het Rijk hanteerde voor indexering van het toeslagtarief.

7.2 Kosteneffect 2019 (6,9%) hoger dan raming Rijk 2018 (4,7%)

De vergelijking van de Monitor 2019 met de raming van het Rijk (SEO, 2018) - die voor de indexering van het toeslagtarief 2019 is gebruikt - ziet er als volgt uit:

Met name bij de middelgrote en kleinere aanbieders zijn de verschillen van deze raming met de gerealiseerde kosteneffecten substantieel.

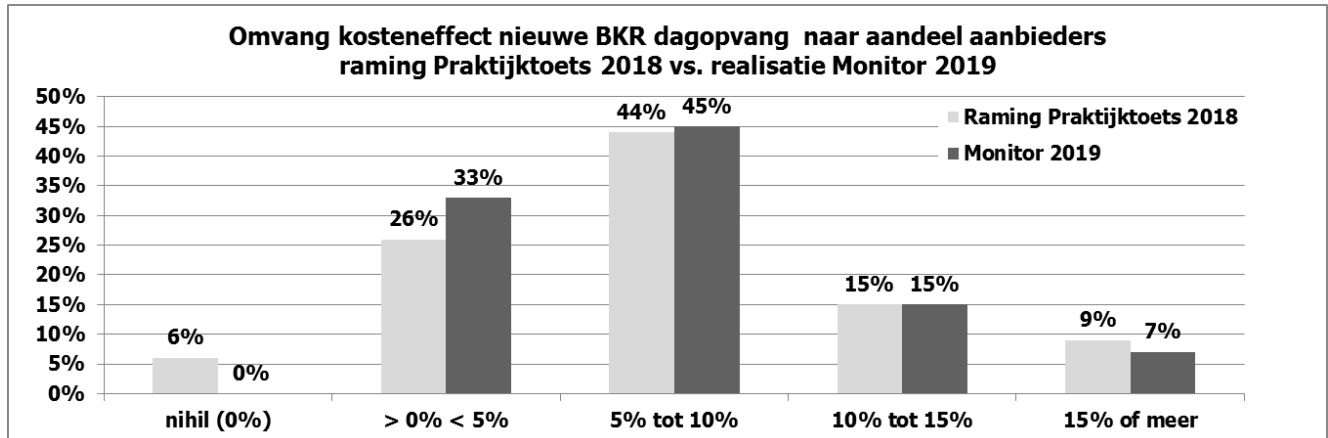
7.3 Alle aanbieders hebben kosteneffecten van nieuwe BKR-dagopvang 2019

De Monitor 2019 laat zien dat alle aanbieders een kosteneffect ervaren van de nieuwe BKR.

IKK Monitor 2019: raming en realisatie kosteneffecten verandering BKR kinderopvang

In onderstaande grafiek zien we de resultaten van de Monitor 2019 naar omvang van het kosteneffect en de vergelijking met de raming van de Praktijktoets in 2018:

Bij de raming van de Praktijktoets 2018 was de spreiding van kosteneffecten per aanbieder groot en varieerde tussen +0% en +28%. Bij de Monitor 2019 is de spreiding kleiner en variëren de gerealiseerde kosteneffecten per aanbieder tussen +1% en +19%.

7.4 Tariefaanpassing dagopvang en BSO dekt kosteneffect niet

De gemiddelde stijging van het verkooptarief voor dagopvang en BSO dekt de gemiddelde kostenstijging niet. Het gemiddelde dekkingstekort voor de kosteneffecten van de dagopvang bedraagt 3,8% punten. Bij de BSO is de gemiddelde stijging van het verkooptarief (+1,8%) 0,7% punten lager dan de verwachte kostenstijging in het meest optimistische scenario (+2,5%).

Dit kan betekenen dat de tarieven van met name dagopvang extra geïndexeerd zullen worden.

Met name kleine aanbieders hebben de tarieven onvoldoende verhoogd om de extra kosten te dekken.

7.5 Merendeel verkooptarieven dagopvang en BSO boven toeslagtarief

Uit de steekproef blijkt dat 65% van het dagopvang aanbod in 2019 hoger geprijsd is dan het maximum toeslagtarief. In 2018 was nog 44% van het dagopvang aanbod hoger geprijsd dan het maximum toeslagtarief. In 2018 kon nog ruim een kwart (27%) van het BSO-aanbod bekostigd worden met het toeslagtarief voor BSO, in 2019 is dat aandeel gedaald naar 13%.

8. TOT SLOT

Dit onderzoeksrapport is tot stand gekomen dankzij de welwillende medewerking van de betrokken kinderopvangaanbieders. Die hebben niet alleen feitelijke informatie aangeleverd maar ook suggesties aangeleverd voor oplossingsrichtingen. In een aparte bijlage is dat nader uitgewerkt.

In die bijlage is eveneens de aansluiting tussen de onderzoeksresultaten in dit rapport en de meest recente kwartaalrapportage kinderopvang 2019 (SZW, 2019) toegelicht.

